

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Број: _____
Датум: _____
Београд, Господара Вучића бр. 50

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно–научног већа Факултета безбедности Универзитета у Београду број 471/9 од 30.09.2021. године именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата Ненада Стекића под насловом: „Војне интервенције и постконфликтна изградња државе у ери униполарности: случај Савезне Републике Југославије, Авганистана и Ирака“, у следећем саставу:

- 1) проф. др Владимир Н. Цветковић, редовни професор,
- 2) проф. др Зоран Јефтић, ванредни професор,
- 3) проф. др Сениша Таталовић, редовни професор.

Комисија је темељно прегледала и проучила наведену докторску дисертацију и на основу изнетог мишљења чланова Комисије, Наставно-научном већу доставља следећи:

**РЕФЕРАТ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ**

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Ненад Стекић је рођен 5. октобра 1992. године у Београду. Основне академске студије завршио је у септембру 2015. године просечном оценом 9,38 одбранивши дипломски рад под називом „Операције управљања кризама као елемент заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније“. У октобру 2015. године, уписује мастер академске студије – Студије наука безбедности у статусу буџетског финансирања, које завршава у јулу 2017. године, просечном оценом 9,71 као студент генерације. Током основних и мастер академских студија био је ангажован као студент-истраживач у Центру за истраживање људске безбедности. Поред тога, био је учесник неколико међународних студентских конференција. Био је један од представника младих Републике Србије на Светском форуму демократије 2014. године, у Стразбуру (Француска). Током мастер и докторских академских студија, био је ангажован као студент-демонстратор на наставним предметима Системи одбране и Међународни односи. Био је стипендиста Европске фондације Алпбах за учешће на Европском форуму у Алпбаху (Аустрија). Ненад Стекић је стажирао у институцији Заштитника грађана Републике Србије (2014) и у Институту за међународну политику и привреду (2015). Такође, похађао је бројне семинаре, тренинге и курсеве у владиним и невладиним организацијама. Објавио је више академских радова из области демократског мира, војних интервенција, конфликта и политичких режима у водећим националним часописима, као и мноштво приказа монографија.

Учесник је међународних научних конференција у организацији Универзитета у Упсали, Кинеске академије друштвених наука у Пекингу, као и Универзитета Жеђанг у Хангџоу (НР Кина). Од октобра 2017. похађа докторске академске студије на Факултету безбедности Универзитета у Београду у статусу буџетског студента, на којима је положио све испите, испунио све програмом предвиђене обавезе и стекао услов за пријаву теме докторске дисертације. Од априла 2018. године запослен је као истраживач-приправник у Институту за међународну политику и привреду у Београду, на реализацији научног пројекта „Република Србија у савременим међународним односима: политички, безбедносни, правни и економски аспекти“. Говори енглески језик (*proficient speaker*) и учи кинески језик.

Положивши све испите и обавезе предвиђене наставним планом и програмом докторских академских студија на Факултету безбедности Универзитета у Београду, кандидат Ненад Стекић је успешно положио испит „Израда и одбрана пројекта докторске теме“, чиме је стекао услов (120 ЕСПБ), за пријаву теме докторске дисертације. Одлуком Наставно-научног већа Факултета безбедности број 108/7 од 21.02.2020. године, именована је Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата Ненада Стекића, под насловом „Војне интервенције и постконфликтна изградња државе у ери униполарности: случај Савезне Републике Југославије, Авганистана и Ирака“ у саставу:

- 1) проф. др Владимир Н. Цветковић, редовни професор,
- 2) проф. др Зоран Јефтић, ванредни професор,
- 3) проф. др Синиша Таталовић, редовни професор.

Комисија је проучила и прегледала пријаву кандидата те је на основу приложених материјала и проученог пројекта докторске дисертације кандидата Ненада Стекића једногласно усвојила извештај о оцени научне заснованости, па је 16.03.2020. године предложила Наставно-научном већу Факултета безбедности да прихвати тему и одобри израду докторске тезе кандидату Ненаду Стекићу под насловом „Војне интервенције и постконфликтна изградња државе у ери униполарности: случај Савезне Републике Југославије, Авганистана и Ирака“, као и да именује ментора. Комисија је том приликом за ментора предложила проф. др Вању Роквић. Наставно-научно веће Факултета безбедности је на седници одржаној 03.04.2020. донело одлуку број 172/2 којом се усваја извештај Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације и именовало проф. др Вању Роквић за ментора. Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду дало је сагласност на одлуку Наставно-научног већа Факултета безбедности, на седници одржаној 07.05.2020. године. Тема докторске дисертације кандидата Ненада Стекића припада научној области наука безбедности и ужој научној области студија одбране. Дисертација је написана на 345 страна, од којих је 299 страна основног текста, док остатак чине списак библиографских јединица, биографија кандидата и неопходне изјаве.

Дисертација садржи следеће целине: 1. Уводна разматрања; 2. Теоријски и појмовни оквир истраживања; 3. Методолошки оквир истраживања; 4. Компоненте интервенционистичке политике; 5. Студије случаја, 6. Дискусија и 7. Закључна разматрања.

Докторска дисертација кандидата Ненада Стекића садржи 32 табеле, 27 графика, 11 илустрација и четири мапе чија је сврха једноставнији и јаснији визуелни приказ представљених података. Дисертација је у погледу форме и садржаја написана и форматирана у складу са стандардима успостављеним *Правилником о докторским студијама на Универзитету у Београду*, као и *Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду*, усвојеним 2019. године. Дисертација је писана у А4 формату, фонтом *Times New Roman*, у величини 12 типографских тачака. Маргине су 20mm, а проред основног текста подешен на 1 ред.

Дисертација садржи све захтеване елементе, у које спадају насловна страна на српском језику, затим насловна страна на енглеском језику, страница са информацијама о ментору и члановима комисије за одбрану дисертације, странице са подацима о дисертацији на српском и енглеском језику, садржај, текст тезе са поглављима, списак литературе, прилоге, биографију кандидата, изјаву о ауторству, изјаву о истоветности штампане и електронске верзије, те изјаву о коришћењу. На крају је приложен и списак коришћене литературе који обухвата 918 јединица библиографске грађе, доминантно научних чланака, монографија и званичних докумената, као и 165 интернет извора. На крају дисертације, кандидат је уврстио два прилога и то:

ПРИЛОГ 1: Упитник за експертски интервју;

ПРИЛОГ 2: Дескриптивна статистика варијабли коришћених у истраживању.

Библиографија кандидата:

Током студирања на докторским академским студијама и ангажману у Институту за међународну политику и привреду, кандидат Ненад Стекић је објавио радове у важнијим домаћим часописима и зборницима радова међународног значаја. Радови се доминантно односе на ужу тематску област истраживања кандидата – војне интервенције, оружане сукобе, демократизацију, као и испитивање теоријских домета постулата демократског мира, што је у основи теоријског оквира овог истраживања. Кандидат је објавио укупно 20 чланака (два у категорији М14, четири у категорији М24, два у категорији М33, један у категорији М45, четири у категорији М51, три у категорији М52, три у категорији М53 и један у категорији М63). Додатно, кандидат је објавио и неколико приказа монографија и конференција. Попис кандидатских библиографских референци приказан је у наставку.

1. [М14] Рад у тематском зборнику међународног значаја

- a. Kopanja M. & Stekić N. (2020). The World 'Shattering': Patterns of Restructuring of the World Geopolitical System". In: Jović-Lazić A. & Troude A. (eds), *Security Challenges and the Place of the Balkans and Serbia in a Changing World*. Belgrade: Institute of International Politics and Economics and Faculty of Security Studies, pp. 55–72.
- b. Stekić N. (2019). Chinese economic presence in Central and Eastern Europe: a view from Serbia. In: Zuokui L. & Ladjevac I. (eds), *The Cooperation between China and Balkan Countries under the 'Belt and Road' Initiative*". Beijing: Chinese Academy of Social Sciences, pp. 106–127.

2. [М24] Рад у националном часопису међународног значаја

- a. Stekić N. (2020). Nova paradigma kvantifikacije geopolitičkih pojava: interpretacije, metodi i izvori podataka. *Međunarodni problemi*, 72(1), str. 215–235.
- b. Korać S. & Stekić N. (2019). Democratization after interventions: is an inversed democratic peace an obsolete idea?. *Serbian Political Thought*, 66(4), pp. 77–97.

- c. Stekić N. (2019). Extremism as a Factor of Systemic Dynamics of Common Security and Defense Policy during the Migratory Crisis. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 53(1), pp. 285–307.
  - d. Korać S. i Stekić N. (2018). Etičke oprečnosti teze o demokratskom miru. *Srpska politička misao*, 62(4), str. 95-117.
3. **[M33] Саопштење са међународног скупа штампано у целини**
- a. Dimitrijević, R.I. & Stekić, N. (2018). Intelligence Analysis Models for Asymmetric Threats. In: Stojanović, S. (Ed.) (2018). *Asymmetry and Strategy*. Belgrade: Strategic Research Institute & National Defence School, pp. 653-668.
  - b. Stekić N. & Arnaudov M. (2017). The European asylum policies: An emerging security agenda?. In: *Proceedings of the third International Academic Human Security Conference*, Belgrade: Faculty of Security Studies University of Belgrade, pp. 37-45.
4. **[M45] Рад у тематском зборнику националног значаја**
- a. Стекић Н. & Обрадовић Ж. (2019). Велика стратегија Народне Републике Кине као чинилац конвергенције безбедносних политика у азији. У: Пророковић Д. & Јовић Лазих А. (урс.) (2019). *Интеграциони процеси на простору Евроазије*, 45–64.
5. **[M51] Рад у врхунском часопису националног значаја**
- a. Stekić N. (2017). Autokratski mir: izgledi za empirijska istraživanja. *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, 17(1), str. 95-112.
  - b. Stekić N. & Akcay E. Y. (2017). Common Foreign and Security Policy integration process through the lens of Serbia and Turkey negotiation. *Review of International Affairs*, 68(1165), pp. 65-80.
  - c. Paraušić A. & Stekić N. (2017). Priroda političkog režima kao faktor rizika od izbijanja građanskog rata, *Politička revija*, 50(1), 223-242.
  - d. Stekić N. (2016). Ispitivanje dijadičke varijante teorije demokratskog mira na primerima sukoba od 2010. do 2014. godine. *Međunarodni problemi*, 69(4), 417-438.
6. **[M52] Рад у истакнутом часопису националног значаја**
- a. Stekić N. (2018). Everlasting unsettled Sino-European relations: is “16+1” initiative mutual benefit or point of diverge?. *Review of International Affairs*, 69(3), 20-37.
  - b. Stekić N. (2018). Republika Kazahstan: nova sila srednjeg dometa. *Međunarodna politika*, 69(4), str. 52-67.
  - c. Stekić N. (2017). Evroskepticizam kao činilac političkog identiteta građana Republike Srbije. *Međunarodna politika*, 67(3), str. 5-21.
7. **[M53] Рад у националном часопису**
- a. Stekić N. (2018). Instrumenti kvantifikacije političkih režima u studijama bezbednosti. *Godišnjak Fakulteta bezbednosti*, 18(1), str. 75-95.
  - b. Kešetović, Ž., Dimitrijević, I. & Stekić, N. (2018). Security Studies in Serbian Higher Education System, *Security & Future*, 2(1), pp.11-17.
  - c. Stekić N. (2016). Modaliteti participacije nacionalnih kontingenata u vojnim operacijama Evropske unije nakon Sporazuma iz Lisabona. *Godišnjak Fakulteta bezbednosti*, 16(1), str.79-94.
8. **[M63] Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини**
- a. Stekić N. (2020). Dometi predikcije u strateškim studijama: značaj ekspertskog znanja i alata veštačke inteligencije. U: Jeftić Z. i Stekić N. (urs), *Izazovi savremenog sveta: strateško delovanje država ili rezultanta globalnih i lokalnih procesa i povoda*. Beograd: Fakultet bezbednosti Univerziteta u Beogradu i Institut za međunarodnu politiku i privredu, str. 104–123.
9. **Објављени прикази**
- a. Stekić N. (2019). Securitas res Publica [Prikaz knjige], *Međunarodna politika*, 70(3), 57–60.
  - b. Stekić N. (2019). Disciplinsko ratovanje u dobra dronova i robota [Prikaz knjige].

Međunarodna politika, 70(2), 73–75.

- c. Stekić N. (2018). The 4th International Academic Conference on Human Security – Human Security and New Technologies [Prikaz konferencije]. *European Journal of Human Security*, 2(1), 93-96.
- d. Stekić N. (2018). Tesna povezanost ljudske bezbednosti i međunarodnih odnosa u Arktičkom krugu [Prikaz knjige]. *Međunarodni problemi*, 70(4), 455-457.
- e. Stekić N. (2015). Druga međunarodna konferencija o humanoј bezbednosti: dvadeset godina humane bezbednosti [Prikaz konferencije]. *Godišnjak Fakulteta bezbednosti*, 15(1), 421-423.

2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет овог истраживања обухвата испитивање последица војних интервенција на елементе постконфликтне изградње државе на примерима тадашње СР Југославије, Авганистана и Ирака у шестогодишњем периоду након спроведених интервенција. Кандидат је одабрао ове државе за студије случаја имајући у виду заједничка обележја – једностраност у иницирању употребе силе, те прагматску злоупотребу интервенционистичке политике која је доминантно легимитизована „неопходношћу демократизације“. Кандидат истиче да је веза између војних интервенција и постконфликтне изградње државе заснована на теоријској претпоставци демократског мира према којој „унутрашња варијабла“ државе у којој се интервенише, утиче на интензитет и врсту оружаног сукоба са свим његовим пратећим својствима, и да у литератури постоји дефицит студија које проучавају инверзну повезаност ове две макроваријабле. Кандидат исправно апострофира значајан аналитички капацитет теорије демократског мира у оквиру које је развијен релативно иновативан „инверзни“ (обрнути) демократски мир, са премисом да оружани сукоб (војна интервенција) има мерљив утицај на „унутрашњу варијаблу“ државе у којој се интервенише. Управо ово истраживање има за циљ проверу експланаторног потенцијала теорије демократског мира на примеру утицаја наведених интервенција на постконфликтну изградњу државе. Избор обрнутог демократског мира као аналитичког и теоријског оквира ове дисертације базиран је на намери да се утврде исходи војних интервенција које су легитимисане „неопходношћу демократизације и дугорочног решавања регионалних сукоба“, што није кореспондирало са стварном ситуацијом након спроведених интервенција. Кандидат разлаже теоријски етаблиран концепт постконфликтне изградње државе на три сегмента: промене у типу политичког режима, консолидација институција сектора безбедности и билатералне везе државе жртве интервенције са интервенишућом државом.

Главна претпоставка овог истраживања је да је прагматска злоупотреба „неопходне демократизације држава“ у ери униполарности била изговор за једнострано иницирање војних интервенција, као и да интервенционистичка политика оставља значајне последице на наведене сегменте постконфликтне изградње државе. Сагласно томе, ово истраживање је утемељено на испитивању и објашњењу везе између интервенција предвођених САД-ом на СР Југославију (1999), Авганистан (2001) и Ирак (2003) и последица на постконфликтну изградњу државе која се огледа у променама у типу политичког режима (демократизацији), консолидацији институција у области сектора безбедности и билатералних односа анализираних држава са САД.

Због релативно неистражених исхода војног интервенционизма у ери униполарности који се односе на сегменте постконфликтне изградње државе, ово истраживање је временски фокусирано на еру униполарности која свој врхунац доживљава управо у периоду иницирања војних интервенција на три државе. Научни циљ овог истраживања је објашњење (експликација) везе између једнострано иницираних војних интервенција САД и постконфликтне изградње СР Југославије, Ирака и Авганистана, а осим тога, циљ истраживања је и продубљивање инверзне (обрнуте) монадичке варијанте теорије демократског мира, кроз испитивање обележја постконфликтне изградње држава у којима је интервенисано.

Поред тога, кандидат наводи да је циљ истраживања и утврђивање разлика у испољавању конститутивних елемената постконфликтне изградње у (шестогодишњем) периоду након спроведених војних интервенција. Истраживање је додатно укључило следеће индикаторе: индекс сличности спољнополитичког деловања (sScore), ниво економске помоћи САД државама метама интервенције и међународну војну сарадњу, како би се утврдило да ли на квалитет везе између две идентификоване појаве утичу додатни фактори који је детаљније објашњавају. Тако реализовано истраживање остварило је и важан циљ који се односи на критику концепта војног интервенционизма који се спроводи зарад „постконфликтне изградње државе“, као и допуну постојећих научних знања у оквиру теорије демократског мира. Сумирајући кључне теоријске премисе, исходе досадашњих научних студија, као и уочене празнине у академском знању у вези са двема појавама, кандидат је формулисао неколико питања на која је истраживање пружио одговор:

1. Која су основна обележја војних интервенција које су предмет анализе овог истраживања?
2. Да ли постоје промене у типу политичког режима након једнострано иницираних војних интервенција?
3. У којој мери је стратешка интеракција између интервенишућег актера, послератних влада и секундарних елита, убрзала или успорила процес консолидације институција сектора безбедности након војних интервенција?
4. У којој мери посредни фактори попут индекса сличности спољнополитичког деловања (sScore) утичу на ефекте демократизације нападнуте државе?

3. ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Хипотетички оквир дисертације Ненада Стекића састоји се од једне опште, три посебне и једне помоћне хипотезе. Хипотезе испитују ефекте које су акције интервенишуће државе оставиле на процес изградње државе у постконфликтном периоду, након спроведених војних интервенција. Општа хипотеза дисертације гласи:

Х: У ери униполарности, војне интервенције САД су имале пресудан утицај на елементе постконфликтне изградње СРЈ, Авганистана и Ирака.

Овом хипотезом кандидат претпоставља постојање инверзног односа међу варијаблима теорије демократског мира, односно ефеката војних интервенција на промену типа политичког режима, консолидацију и функционисање институција безбедности и билатералних веза са САД, све у постконфликтном периоду.

Како би појединачни сегменти опште хипотезе били прецизније испитани, прва посебна хипотеза ове докторске дисертације представља исказ о односу војних интервенција и промене типа политичког режима држава против којих је спроведена војна интервенција, и гласи:

X1: Ефекти војних интервенција САД у ери униполарности огледају се у промени типа политичких режима држава у којима је интервенисано.

Кандидат с правом истиче да промене у типу политичког режима нису искључиво последица војних интервенција, већ много ширег скупа фактора и процеса. Ток демократизације (или аутократизације) је знатно сложенији и посредован је многоструким унутарполитичким односима у активностима бројних субјеката, али и нивоом политичке културе и политичке традиције. Међутим, научно проучавање војних интервенција као иницијатора промена у типу политичких режима је у овом случају значајно, имајући у виду да је управо овај елемент навођен као пресудан за иницирање интервенција.

Други конституент постконфликтне изградње државе, односно друга зависна варијабла у овом истраживању односи се на консолидацију институција сектора безбедности у периоду након војне интервенције, што се испитује другом посебном хипотезом:

X2: Дестабилизација институција сектора безбедности као последица војних интервенција против СРЈ, Авганистана и Ирака и немогућност њихове ефикасне постконфликтне изградње, условљена је одсуством стратешке сарадње између интервенишућег актера и, са друге стране, националних влада и секундарних елита нападнутих држава.

Друга појединачна хипотеза претпоставља да одупирање војној интервенцији значи дестабилизовање „институција силе“ нападнуте државе, те да је њихова консолидација у правцу ефикасног обављања функција у дужем временском периоду онемогућена. У овом истраживању кандидат прихвата критеријуме Михаела Брзоске који се тичу ефикасности консолидовања институција сектора безбедности непосредно након војних интервенција, као и модел изградње државе ког су развили Мајкл Барнет, Сонгјинг Фанг и Кристоф Цирхер – БФЦ модел.

Трећа зависна варијабла у овом истраживању је квалитет билатералних веза у постконфликтном периоду, између САД као интервенишућег актера и државе против које је спроведена војна интервенција. Последња посебна хипотеза овог истраживања стога претпоставља нарушене билатералне односе након војних интервенција и уједно повећање политичко-војног присуства у државама напада.

X3: Последице војних интервенција у ери униполарности огледају се у нарушавању квалитета билатералних односа САД са државама у којима је спроведена интервенција и повећаном војно-политичком присуству САД у тим државама.

Кандидат истиче да се војним интервенцијама недвосмислено стварају услови којима се омогућава дугорочније присуство интервенишуће државе на тлу државе жртве интервенције и обезбеђује испуњење прокламованих циљева. Тренутно свргавање носилаца власти (што се догодило у Авганистану и Ираку, а посредно и у СРЈ) чини акутни предуслов за постконфликтну изградњу државе (и новог режима уколико је то случај).

Иако су разлике у типу политичких режима са САД у тренутку интервенције биле очигледне (СРЈ, Авганистан и Ирак су све биле ауторитарне), кандидат дискутује и о академском значају заступника тезе да разлике у типу политичких режима не морају нужно да доведу до конфронтације. Због тога кандидат полази од претпоставке да индекс сличности спољнополитичког деловања (тзв. *sScore*) између интервенишуће државе и државе над којом је спроведена војна интервенција бива битно измењен, што је тестирано помоћном хипотезом овог истраживања:

Х3а: У периоду након војних интервенција растао је индекс сличности спољнополитичког деловања интервенишуће државе са нивоом демократизације државе у којој је спроведена интервенција.

Кандидат наводи да тестирање ове хипотезе омогућава разумевање аспеката теорије демократског мира који заговарају дијадичку сличност у односима међу државама.

4. КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ова дисертација састоји се од пет кохерентних поглавља, од којих свако има јасно организовану структуру.

Прво поглавље посвећено је представљању теоријских поставки на којима је базирано ово истраживање, изношењу аргументације оправданости истраживања и контекстуализацији војних интервенција као појаве од значаја за спровођење научног истраживања. Приказ тематске систематизације војних интервенција као централног појма и осталих важних теоријских појмова у оквиру студија безбедности јесте главни циљ првог дела овог поглавља. Академско позиционирање војног интервенционизма који је обликовао спољну политику САД у ери униполарности, кандидат приказује кроз призму реализма и либерализма као два доминантна правца у оквиру студија безбедности. У другом делу овог поглавља, кандидат детаљно представља теорију демократског мира као либералну теорију средњег нивоа која је адекватна и плодотворна аналитичка основа за спровођење научног истраживања. Кандидат пружа опсежну аргументацију за адекватност одабира те теорије у проучавању војних интервенција и постконфликтне изградње државе и представља главно теоријско опредељење на ком је засновано целокупно истраживање. Због тога посебан део овог поглавља чини и прегледни приказ монадске и дијадске варијанте ове теорије, као и других теоријских објашњења којима се оправдава аналитички значај демократског мира. Након приказа најзначајнијих теоријских и емпиријских студија којима је проблематизована теорија демократског мира и извршена њена надоградња, кандидат идентификује празнине у постојећем фонду знања и унутрашње неконзистентности ове теорије.

Кандидат упућује на теоријско „продубљивање“ демократског мира ка инверзији узрочности између две централне променљиве – типа политичког режима (унутрашње варијабле) и рата (конфликта), које проширује војним интервенцијама као обликом оружаног међудржавног сукоба. Унутрашња варијабла класичног демократског мира која се односила на тип политичког режима, проширена је овим истраживањем на постконфликтну изградњу државе. Кандидат користи теоријски утемељене елементе постконфликтне изградње државе – промене у типу политичког режима, консолидацију институција сектора безбедности и билатералне односе међу зараћеним странама, које

у овом истраживању фигурирају као зависне варијабле. Осим појмова који се односе на постконфликтну изградњу државе, у овом поглављу кандидат представља концептуализацију свих релевантних појмова који се односе на војне интервенције (њихову класификацију, интервенишуће актере, интервенционизам, интервенционистичку политику, ефикасност војних интервенција и остале атрибуте војних интервенција).

Последњи део овог поглавља чини анализа модела организације међународног система која је нарочито усмерена на утврђивање детерминанти униполарности и дилема које се односе на униполарни међународни систем. Коначно, крај овог поглавља посвећен је прегледу и систематизацији досадашњих налаза емпиријских проучавања војних интервенција, на бази којих кандидат идентификује предмет и циљеве истраживања. Ово поглавље резултира адекватно формулисаним теоријско-појмовним оквиром и операционализацијом кључних варијабли које се односе на истраживања политичких режима, војних интервенција као облика међудржавне употребе силе, те постконфликтне изградње државе.

Друго поглавље обухвата методолошки оквир и аргументује одлуке које се тичу начина на који је ово истраживање спроведено. У оквиру хипотетичког оквира, аутор дисертације пружа аргументе за постављене хипотезе (једну општу, три појединачне и једну помоћну) које се тичу испитивања утицаја војних интервенција на постконфликтну изградњу државе. Дефинисани су и временски и просторни оквир, као и технике и методи који су примењени на постављене студије случаја (СРЈ, Авганистан и Ирак). Кандидат временски домен истраживања омеђава годином војне интервенције као и периодом од неколико година након спроведене интервенције, док у мерењу динамике типа политичког режима временски оквир обухвата констелацију од шест година пре и шест година након војне интервенције у сваком конкретном случају. Након тога, представљен је истраживачки модел којим се врши конкретизација истраживачке замисли – Барнет-Фанг-Цирхеров модел изградње државе (БФЦ модел), као и начини одређивања типа политичког режима. Поглавље се завршава детаљним увидом у изворе и врсту коришћених података за потребе овог истраживања.

Систематично су пописане доступне базе података које квантификују варијабле у студијама безбедности, а нарочита пажња посвећена је идентификацији индикатора и извора података, као и пружању увида у начине обезбеђивања њихове поузданости и адекватне употребе у сврху ове дисертације.

Особености интервенционистичке политике као саставног чиниоца студија безбедности приказане су у **трећем поглављу** ове дисертације. Кандидат је анализирао значај војних интервенција као инструмента спољних политика чији ексклузивитет задржавају велике силе. Кандидат је дискутовао о узроцима и начинима доношења одлуке за спровођење војних интервенција, те прагматској злоупотреби демократизације као начина легитимизације спољнополитичких акција које укључују употребу силе.

Значајна пажња посвећена је утврђивању фактора и чинилаца који доприносе, и саставни су део војних интервенција, те су у овом поглављу образложени и потенцијални предиктори војних интервенција. Кандидат наводи да тако постављени предиктори могу бити корисна полазна основа за стварање сложених модела за предвиђање војних интервенција као облика употребе оружане силе у међународним

односима. Посебан акценат кандидат ставља на геополитички код државе која је жртва војне интервенције, као и на интернационализацију унутардржавних сукоба, као могуће предикторе за иницирање војних интервенција. Централни део овог поглавља заузима приказ најзначајнијих сегмената спољнополитичких доктрина Џорџа Буша и Била Клинтона, нарочито у периоду спровођења војних интервенција. Кандидат анализира секвенце спољнополитичких доктрина Била Клинтона и Џорџа Буша – војни интервенционизам, затим европоцентричност (односи са регионима), као и питања глобалне војне доминације. Ове три секвенце кандидат укључује у матрицу наратива (који може бити асертиван или дефанзиван) и на бази анализе стратешких аката у области спољне и безбедносне политике, као и званичних обраћања двојице председника, пружа оцене о тенденцијама испољавања секвенци у појединачним мандатима. Ово поглавље се завршава тематизацијом оправдавања „праведности“ војних (хуманитарних) интервенција у ери униполарности.

Четврто поглавље обухвата централни део ове дисертације и подељено је на три дела који кореспондирају трима студијама случаја овог истраживања – војној интервенцији на СРЈ 1999. године, војној интервенцији на Авганистан 2001. године и војној интервенцији на Ирак 2003. године. Кандидат у оквиру сваког од три потпоглавља детаљно анализира војне интервенције. Након идентификације узрока и ближег историјата који је претходио свакој од војних интервенција, представљени су разлози којима је легитимизована употреба силе у међународним односима против суверених држава у сваком конкретном случају. Затим је извршено мапирање конфликта, у оквиру ког је представљен сам ток интервенције, идентификовање актера који су учествовали у сукобу, интензитет сукоба, попис жртава и непосредних исхода конфликта.

Свака од три наведене студије случаја укључује детаљни приказ, анализу и изношење резултата за постконфликтну демократизацију, консолидацију институција сектора безбедности и билатералне односе са САД, као три елемента постконфликтне изградње државе.

На добијене налазе који се односе на поменуте три зависне варијабле овог истраживања, кандидат примењује БФЦ модел изградње државе како би се установио исход овог процеса у сваком од три случаја и ефекте које су војне интервенције оствариле на послератну ситуацију у СРЈ, Авганистану и Ираку. Примена овог модела уједно представља својеврсну дискусију која се односи на сваку од три студије случаја.

Тиме кандидат обезбеђује да се на научно релевантан начин филтрирају и генеришу налази којима се може испитати оправданост и валидност почетних претпоставки и допунити растућа аргументација у прилог успостављању инверзне варијанте демократског мира у оквиру студија безбедности.

Последње, **пето поглавље** укључује свеобухватну дискусију добијених налаза. Кандидат је најпре синтетисао налазе за три зависне варијабле којима се конкретизује постконфликтна изградња државе, а потом је усмерио аналитички ниво дискусије на сваку од три анализираних државе. Извршена је компарација добијених налаза са студијама које обрађују исту групу појава и анализирани су налази у светлу постављених хипотеза. Добијена сазнања о ефектима војних интервенција на постконфликтну изградњу државе у ери униполарности представљају основу на којој је аутор дисертације дискутовао о могућностима теоријске генерализације добијених

налаза. Додатно, кандидат је идентификовао могуће правце даљих истраживања у теоријском домену инверзног демократског мира. Ово поглавље, и уједно дисертација, завршавају се закључним разматрањима и пописом прилога који су генерисани током истраживачког процеса.

5. ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Налази ове дисертације потврдили су у највећој мери постојање мерљивих ефеката војних интервенција на сва три елемента постконфликтне изградње државе у ери униполарности, чиме је и општа хипотеза овог истраживања потврђена. Кандидат јасно разлаже добијене налазе на сваку од три појединачне варијабле за све три студије случаја.

У свим мереним периодима, **квалитативна оцена демократизације** нападнутих држава, као и инструменти којима је квантификован тип политичког режима, јасно показују да је након интервенције дошло до њихове демократизације. Међутим, како су у сва три случаја САД биле изразито против носилаца власти у државама у тренутку интервенције, кандидат наводи да такви налази истовремено потврђују претпоставку Џејмса Мерника, истакнутог аутора у овој области, о важности укључивања билатералних односа интервенишућег актера и држава жртва војних интервенција.

За стицање увида у динамику политичког режима у постконфликтном периоду, кандидат је користио извештаје међународних организација, спровео неколико експертских интервјуа, анализирао легислативна решења и праксе организовања фер и слободних избора. Додатно, кандидат је као помоћни алат користио и увиде из доступних база података које бележе промене типа политичког режима на годишњем нивоу: *Polity IV (democ, autoc, polity, xrreg, xcomp, xr open)*; *EIU*; *Freedom House*; *ARD Dataset*; *V-Dem* макроиндикатори: *poliarchy, egaldem, partipdem, libdem, delibdem*.

Кандидат је поредио податке сваке од пет база, и уочио мања одступања у мерењима, о чему посебно дискутује, што уједно представља још један од плодотворних налаза ове дисертације који се односи на мањкавости и предности инструмената квантификације политичких режима. Кандидат је користио и просечну меру свих пет база за три мерена периода – констелација „6+1+6“, затим период од војне интервенције до 2018. године, као и за период ере униполарности (између 1990. и 2018).

Од три анализирана случаја, за СРЈ (СЦГ) је забележена највећа промена у типу политичког режима у анализираним периодима из отворене анократије у демократију, затим Ирака који је у тренутку Инвазије из 2003. године био затворена анократија, са константном тенденцијом раста нивоа демократичности, да би се током 2015. године приближио демократији (0.4) након чега вредност константно опада. Авганистан је променио тип политичког режима из затворене у отворену анократију. Међутим, кандидат с правом истиче да се у том случају готово не може говорити ни о каквој суштинској промени имајући у виду да просечна вредност типа политичког режима не прелази 0.1. Аплицирањем случајева на Валенцуелину матрицу транзиције политичких режима (коју је кандидат представио у првом поглављу дисертације), уочавају се модалитети транзиције, који су у ери униполарности били релативно конзервативни.

Када је реч о преференцама *ancien régime*, у Авганистану и Ираку су власти у тренутку војних интервенција изразито опонирале демократизацији, док у случају СРЈ декларативно таквог опонирања није било, али су у пракси институције испољавале ауторитарне праксе. Квалитативни увиди до којих је кандидат дошао, потврдили су да је модалитет процеса транзиције (према Валенцуелиној матрици) у случају Авганистана био повлачење, односно колапс постојећег режима, док су у случају СРЈ и Ирака власти испољавале жељу са могућим преговорима. Имајући у виду да су забележене промене у типу политичког режима у свим случајевима за све посматране периоде, прва посебна хипотеза ове дисертације је потврђена.

У овом истраживању **потврђена је и друга посебна претпоставка** која се односи на изградњу институција сектора безбедности у периоду након војних интервенција. Кандидат је анализирао историјат и развој сектора безбедности у студијама случаја, затим стање институционалног функционисања у тренутку спровођења војних интервенција, као и њихов развој у периоду након интервенција. Кандидат је у сва три случаја истраживачки фокус усмерио на анализу изградње војног и полицијског система. Кандидат је применио аналитички алат који су развили Барнет, Фанг и Цирхер – БФЦ модел који процес постконфликтне изградње институција третира кроз анализу стратешке интеракције и преференци између националних влада, интервенишућег актера и такозваних „секундарних група“. На бази односа поменутих актера у првим годинама након војне интервенције, модел претпоставља неколико могућих исхода: компромисни, заробљени и кооперативни модел изградње институција. Налази који се односе на СРЈ указују на компромисни модел изградње институција (II модалитет БФЦ модела). Реформа сектора безбедности је у случају СРЈ била напуштена од стране екстерног актера, док су преференце владе биле ближе преференцама екстерног актера, него статусу кво. За Авганистан, кандидат наводи такозвани окрњени кооперативни исход изградње институција ког је карактерисала дуготрајна посвећеност екстерног актера овом процесу, а преференце владе и секундарних елита су крајем 2004. године биле сличне. У случају Ирака, налази указују постојање најпре кооперативне, а затим и заробљене изградње државе имајући у виду одсуство најзначајнијег актера изградње државе – ефикасне извршне власти. Зато кандидат наводи да се у почетном периоду изградње Ирака може говорити о хибридном моделу базираном на некој врсти комбинације заробљеног и кооперативног модела изградње државе.

У овом случају, кандидат је утврдио да је реформску агенду одликовало испуњавање преференци искључиво владе и секундарних елита уз занемаривање екстерног актера у овом процесу. Због свих контрадикција наведених у овој студији случаја, не чуди оцена да је модел по ком је изградња Ирака у периоду након Инвазије подсећала на послератни Јапан и Немачку, довела до пропале државе.

Такозвано крајње стање БФЦ модела (енг. *end-state*) ни у једној од три студије случаја није остварено до краја претпоставке модела, односно није укључило секундарне елите у овај процес. Осим политичке улоге екстерног актера, анализирана је и финансијска подршка држави жртви интервенције. Користићи правила модела, кандидат наводи да је интервенишући актер нудио реформску агенду владама које су тренутни носиоци извршне власти након војне интервенције.

Влада уз присилу (Авганистан), фактичку окупацију (Ирак) или политику условљавања (СРЈ) прихвата и спроводи реформе које се односе на изградњу институција сектора безбедности. Међутим, када би се ови квалитативни увиди посматрали као интегрални део матрице БФЦ модела, исходи би у сва три случаја консолидације институција сектора безбедности упућивали на исти – кооперативни модел изградње државе. Кандидат пружа јасну аргументацију која потврђује претходно изнет резултата БФЦ модела. У сва три случаја, обустављање БФЦ модела се догодило након прве интеракције интервенишућег актера и владе, а без учешћа секундарних елита, што потврђује другу посебну хипотезу овог истраживања.

Трећа посебна хипотеза овог истраживања је делимично потврђена имајући у виду да увиди до којих је дошао кандидат говоре у прилог побољшавању билатералних односа у периоду непосредно након спроведених војних интервенција, након чега односи између САД и држава мета интервенције постају оптерећени бројним проблемима. Кандидат је анализирао билатералне посете званичника СРЈ, Авганистана и Ирака Сједињеним Америчким Државама, затим званичне споразуме у области безбедносне и одбрамбене политике, као и постојеће податке о ставовима јавног мњења о односима са САД. Кандидат је, користећи податке индекса *sScore* као и друге квалитативне изворе података, установио да је у случају СРЈ постојала тенденција општег раста нивоа овог индекса са спољнополитичком активношћу САД, док је у периоду између 1989. и 2018. овај тренд био у паду. Међутим, када се посматра период констелације „6+1+6“, уочава се да је ниво индекса *sScore* значајно порастао током 2000. године и остао на високим вредностима све до 2006. након чега поново бележи пад. У случају Ирака и Авганистана, за све посматране временске периоде постоји константан пад, а интересантно је да је у констелацији „6+1+6“, година спровођења војне интервенције означила управо пад овог индекса у односу на пређашње стање. Квантитативна оцена индекса *sScore* је потврдила претпоставку о корелацији између демократизације и сличности спољнополитичког деловања само у случају СРЈ, док је у случају Ирака корелација била изразито негативна.

Авганистан није имао значајну промену у вредностима типа политичког режима, тако да добијене корелације за овај случај нису од статистичког значаја. Тиме је само делимично потврђена помоћна претпоставка о корелацији између сличности спољнополитичког деловања и динамике политичког режима међу актерима војних интервенција, у периоду након њиховог спровођења.

***

Дисертација кандидата Ненада Стекића, представља још једну потврду теоријске претпоставке инверзног демократског мира. Динамика типа политичког режима као значајан прокламовани циљ и легитимишуће средство војних интервенција промењена је у периоду након војних интервенција у сва три случаја, што је потврђено квалитативним увидима који су употпуњени упоредним приказом неколико квантитативних инструмената систематичног мерења нивоа типа политичког режима. Консолидација институција сектора безбедности је показала крајњу маргинализацију секундарних група и преурањено напуштање овог процеса од стране интервенишућег актера у случају СРЈ и Ирака, али је ипак била успешна у масовној изградњи и

реорганизацији (СРЈ) „министарстава силе“ и донирању огромне количине новца за ове напоре у случају Авганистана.

Билатералне везе су у сва три случаја оцењене као значајно боље у првим годинама након војних интервенција него што је то био случај касније. Квантитативна оцена индекса *sScore* је потврдила претпоставку о корелацији између демократизације и сличности спољнополитичког деловања само у случају СРЈ, док је у случају Ирака корелација била изразито негативна, а у случају Авганистана није забележена значајна промена. Посебне претпоставке о елементима постконфликтне изградње државе, потврдиле су у највећој мери општу претпоставку овог истраживања о директним ефектима војног интервенционизма на постконфликтну ситуацију у све три студије случаја.

У вези са тестирањем „крајњег стања модела“ (енг. *end game*) кандидат наводи дилему у погледу његове екстензије на друге временске периоде. Примера ради, БФЦ модел је у случају овог истраживања поставио веома јасан тренутак окончања – већ након прве значајније стратешке интеракције између његових актера. Ако би се крај такве интеракције, у некој одвојеној студији третирао као почетна тачка модела, кандидат поставља питање које се односи на критеријуме за поновно успостављање оцене изградње државе. Ово истраживање је показало да је у сва три случаја БФЦ модел био окончан након четири до пет година од тренутка иницирања војне интервенције. Због тога, кандидат исправно наводи да би даља истраживачка настојања требало да понуде варијабле и факторе којима би се оправдало поновно покретање БФЦ модела, нарочито у случају могућег продуженог конфликта који се догодио у Авганистану и у Ираку, али који би се могао десити и у осталим случајевима војног интервенционизма.

На крају, кандидат је јасно контекстуализовао добијене налазе у теоријску претпоставку инверзног демократског мира и понудио опсежну аргументацију за алтернативно дефинисање војних интервенција које би укључило такозване „продужене ефекте војних интервенција“ као важне аналитичке елементе овог појма. Други ниво теоријске генерализације налаза односи се на попуну теоријске празнине инверзног демократског мира у ком је потврђена веза између војних интервенција и постконфликтне изградње државе као две кључне варијабле ове теорије.

Трећа компонента теоријског уопштавања налаза ове дисертације односи се на њихову могућу примену на сличне случајеве војног интервенционизма који су се догодили у различитим временским периодима и моделима организације међународног система, али и на случајеве војног интервенционизма који се потенцијално могу догодити у будућности.

6. ЗАКЉУЧАК

На основу увида у завршену докторску дисертацију кандидата Ненада Стекића „Војне интервенције и постконфликтна изградња државе у ери униполарности: случај Савезне Републике Југославије, Авганистана и Ирака“, Комисија констатује да је кандидат успешно обрадио постављену тему, те да је дисертација урађена према одобреној пријави. Предмет и циљеви истраживања су адекватно постављени, теоријски и методолошки оквир рада кохерентни и утемељени на релевантним научним достигнућима и савременој научној публицистици.

Кандидат је у потпуности следио одобрену структуру на коју је сагласност дало Наставно-научно веће Факултета безбедности, као и Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду. Докторска дисертација „Војне интервенције и постконфликтна изградња државе у ери униполарности: случај Савезне Републике Југославије, Авганистана и Ирака“ представља савремен, актуелан, релевантан, самосталан и оригиналан допринос фонду знања из уже научне области студија одбране, односно савремених студија безбедности. Фокусираност истраживачког захвата, обим коришћене литературе и секундарних извора, али првенствено добијени налази, опис проучаваних феномена, оригиналност истраживачких поступака, понуђена објашњења у вези са студијама случаја и изведени закључци, ову дисертацију квалификују као пример другим истраживачима који ће се бавити овим и сличним темама из области (савремених) студија безбедности. На основу свега изложеног, имајући у виду квалитет, значај, добијене резултате и остварени научни допринос, Комисија даје позитивну оцену докторске дисертације и Наставно-научном већу Факултета безбедности Универзитета у Београду

ПРЕДЛАЖЕ

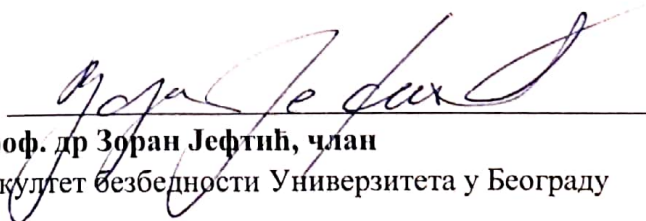
да прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидата Ненада Стекића, под насловом „Војне интервенције и постконфликтна изградња државе у ери униполарности: случај Савезне Републике Југославије, Авганистана и Ирака“ и одобри њену јавну одбрану.

У Београду,
10.10.2021.

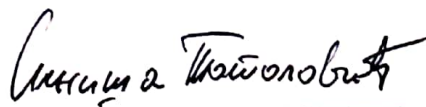
Чланови комисије:

Проф. др Владимир Н. Цветковић, председник
Факултет безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Зоран Јевтић, члан
Факултет безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Синиша Таталовић, члан
Факултет политичких знаности
Универзитета у Загребу